

JORNADA LECTURA FÀCIL DE LA GENERALITAT VALENCIANA

València, 18-19 de MAIG 2018

ERI-Lectura

Conclusions

Finalitzades les primeres Jornades de Lectura Fàcil de la Generalitat Valenciana des de l'[ERI-Lectura de la Universitat de València](#) proposem les accions següents a l'administració valenciana:

Antecedents

Des de la seua concepció, el grup d'investigació de [l'ERI-Lectura](#) ha dissenyat aquestes Jornades guiat per la idea que la LECTURA FÀCIL contribueix a complir l'article 9 de la Convenció dels Drets de les Persones amb Discapacitat de l'ONU, sobre l'accessibilitat al text escrit i, en sentit ampli, a l'accessibilitat cognitiva.

Per tant, definim «Lectura Fàcil» com un mètode d'adaptació i redacció de textos que pretén fer accessible la lectura a les persones amb dificultats lectores (pàg. 5, Anul·la i col, 2006) que inclou les fases següents:

a) Planificació de l'adaptació i elaboració de la guia de continguts.

b) Adaptació lingüística del text. Inclou processos de simplificació lèxica, morfosintàctica, textual i inferencial o pragmàtica.

c) Adaptació icònica i ortotipogràfica.

d) Revisió de l'adaptació. Inclou un control de lectura elaborat per persones amb problemes de lectura i un procés de validació de l'adaptació.

La Lectura fàcil comença a principis de S. XX vinculada a treballs iniciats des de la Federació internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries (IFLA). La seua extensió i consolidació no arriba a Espanya fins a principis del segle XXI. Destaquem l'Associació Lectura Fàcil (ALF) (amb seu a Barcelona) i les associacions d'Euskadi i Madrid que van donar aquesta perspectiva històrica a les Jornades i van presentar-ne el treball actual.

Remarquem que, encara que en la Comunitat Valenciana no hi ha una associació, sí que hi ha algunes iniciatives d'entitats particulars que aquestes Jornades han visualitzat ([Enllaç](#)). A més, l'administració pública ha destacat la importància de la Lectura Fàcil com a línia de treball prioritària dins el *Pla Valencià de Foment del Llibre* que s'ha materialitzat en aquestes Jornades ([Enllaç](#), veg. Pàg. 21).

Les Jornades n'han respost a la finalitat de 1) contribuir a identificar necessitats, descriure i proporcionar experiències; 2) apropar-nos a estàndards i formació i 3) obrir-nos a la discussió dels reptes actuals de la Lectura Fàcil.

A continuació, plantegem tres categories de necessitats i dels reptes que aquestes comporten: [Textos](#), [Lector](#) i [Context](#). Finalitzarem el document amb unes conclusions transversals a aquests tres elements.

Necessitats i Reptes sobre els textos

Necessitat 1: Comptar amb estàndards de simplificació de textos en valencià.

Per primera vegada, el 1997 l'IFLA va publicar les «Directrius per a materials de Lectura Fàcil» ([Enllaç](#)). Posteriorment, [Inclusion Europe](#) (entitat que defensa els drets de les persones amb discapacitat intel·lectual i les famílies) va completar i va organitzar-ne les pautes en un projecte desenvolupat entre 2007-2009: [Camins cap a l'educació d'adults per a persones amb discapacitat intel·lectual](#).

Aquesta perspectiva històrica europea i espanyola, ha estat un dels temes de les Jornades; especialment, a la taula «[Contextos i estàndards de Lectura Fàcil](#)», on havia representants d'[Inclusion Europe](#) o el [Centre de Referència Estatal d'Autonomia Personal i Ajudes Tècniques-CEAPAT](#) (IMSERSO) o la Universitat Autònoma de Madrid. Aquest organisme, ha destacat el seu paper en l'adaptació de les Normes en espanyol donant lloc al [Mètode-UAM de Lectura Fàcil](#).

A més, el CEAPAT ha aportat la novetat de presentar a les Jornades la [Norma Experimental UNE 153101 sobre Lectura Fàcil](#) que actualitza les pautes de Lectura Fàcil de l'IFLA i Inclusion Europe i és fruit de la coordinació del Centre amb altres entitats com l'ONCE i l'associació Plena Inclusión. L'actualització no prové tant de les pautes d'adaptació de textos, que són similars a les de l'IFLA, sinó de la incorporació d'una sèrie de directrius per a la validació dels textos, un cop adaptats, amb els lectors. A més, aquesta Norma neix amb vocació plurilingüe ja que s'ha publicat en castellà, francès i anglès. No obstant això, no inclou el valencià, això es converteix en una limitació per a l'aplicació en la nostra Comunitat.

Repte 1 Adaptar els estàndards de Lectura Fàcil existents al valencià i facilitar-ne l'accés gratuït als usuaris.

Necessitat 2: Apropar la informació escrita (narrativa, periodística o normativa) al lector.

Com s'ha destacat en la [Taula R + D + I- Investigació, Desenvolupament i Innovació en Lectura Fàcil: Contribucions per a la pràctica basada en evidència](#) (especialment, per la Dra. Bàrbara Arfé de la Universitat de Pàdua), l'existència de textos adaptats representa un fi en si mateix, és a dir, apropar la informació escrita (narrativa, periodística o normativa) al lector, però també és útil com un mitjà per millorar les pròpies capacitats lectores dels usuaris.

Repte 2.1 Destacar la utilitat de la Lectura Fàcil, no només com a fi en si mateix, si no com a mitjà per iniciar-ne la millora de les habilitats lectores, de manera que els nivells d'adaptació puguen anar disminuint a mesura que el lector aprèn i es motiva cap a la lectura.

Repte 2.2 Dissenyar productes tecnològics que permeten materialitzar l'adaptació automàtica dels textos al nivell i perfil lector (vid. [Simpático](#) i [Bàrbara Arfé](#)).

Necessitat 3: Contemplar les necessitats de la lectura en paper i en pantalla.

En l'actualitat coexisteix el text en paper i en format digital (ipad, web), per tant, cal contemplar tant els factors habituals implicats en la lectura tradicional com els que afegeix la interacció amb textos digitals (accessibilitat web, usabilitat dels suports de lectura digital com el iPad o el mòbil).

Repte 3.1 Avançar en la demarcació conceptual entre Lectura Fàcil, accessibilitat cognitiva, accessibilitat web o usabilitat.

Repte 3.2 Dissenyar productes tecnològics que conjuguen la incorporació de textos en Lectura Fàcil amb solucions i eines d'accessibilitat i usabilitat (Vid. [Simpático](#) i [Revista La nuestra](#)).

Necessitats i Reptes sobre els lectors

Necessitat 4: Ampliar l'atenció dels col·lectius en els quals es detecta dificultats lectores.

Les Jornades han visualitzat que el col·lectiu on s'ha prioritzat les iniciatives és el de persones amb discapacitat, fonamentalment, en la discapacitat intel·lectual.

Repte 4 Cercar una ampliació d'investigacions i accions cap a altres col·lectius amb dificultats lectores, més enllà de les persones amb discapacitat intel·lectual. Proposem els següents: 1) població immigrant (adults i nens escolaritzats), 2) gent gran, 3) població amb baixos nivells d'alfabetització, 4) escolars amb dificultats específiques de l'aprenentatge i 5) col·lectius amb dificultats en la lectura en valencià.

Necessitat 5: Ampliar-ne la investigació tenint en compte tant el disseny de materials com la validació empírica.

L'adaptació o disseny de textos en Lectura Fàcil implica necessàriament una fase posterior de validació amb els usuaris, fase prevista en les directrius de l'IFLA i destacada en la nova Norma Experimental UNE de Lectura Fàcil. A més, cal distingir entre la validació amb usuaris de la validació empírica de les pautes de simplificació. Aquestes pautes són fruit del consens entre experts filòlegs, logopedes, psicòlegs, periodistes o educadors i estan basades en el coneixement

teòric i empíric acumulat en aquestes àrees de coneixement; amb tot, és necessari validar-les empíricament amb els diferents perfils d'usuaris.

Repte 5.1 Dissenyar pautes de validació de textos com a part del procés del disseny i publicació en Lectura Fàcil amb panells d'usuaris específics. Aquestes pautes han de contemplar aspectes com la satisfacció, la freqüència lectora, la utilitat o la motivació cap a la lectura; també, els diferents processos cognitius implicats en la comprensió d'un text (descodificació de paraules, accés al significat, comprensió dels aspectes gramaticals, realització d'inferències o extracció de judicis crítics).

Repte 5.2 Posar en marxa tallers de formació periòdics per a professionals sobre validació amb panells d'usuaris de textos en Lectura Fàcil.

Necessitat 6: Validar, amb la complexitat necessària, els textos fàcils.

Les Jornades han posat de manifest que cal distingir la validació amb panells d'usuaris dels textos en Lectura Fàcil (Necessitat 5) de la validació empírica de les pautes de simplificació (destacades especialment en la [Taula R + D + I- Recerca , Desenvolupament i Innovació en Lectura Fàcil: Contribucions per a la pràctica basada en evidència](#)). Aquestes pautes, directrius o normes són fruit del consens entre experts filòlegs, logopedes, psicòlegs i educadors i estan basades en el coneixement teòric i empíric acumulat en aquestes àrees de coneixement per la qual cosa és necessari validar empíricament amb els diferents perfils d'usuaris com evidencia el fet que la Norma UNE de Lectura Fàcil s'anomene *Norma Experimental*.

Repte 6.1 Dur a terme estudis empírics, en les àrees de coneixement implicades, per validar les pautes de Lectura Fàcil en diferents llengües i amb diferents perfils d'usuaris.

Necessitat 7: Partir de l'avaluació prèvia del lector model.

A les Jornades s'ha destacat la necessitat de partir d'una avaluació prèvia de les característiques i necessitats del lector ([Asindown i Barbara Arfé](#)) que determinen el grau adaptació requerit.

Repte 7 Crear un catàleg de proves o protocols d'avaluació del nivell lector per seleccionar-ne el grau d'adaptació apropiat.

Necessitats i Reptes sobre els contextos escoles, biblioteques, clubs, informació, administració pública

Necessitat 8: Ampliar les publicacions periòdiques en format de Lectura Fàcil.

Aquest tipus de publicacions n'han demostrat la utilitat des que el 1968 es va crear el Centre de Lectura Fàcil a Suècia que va contribuir anys després al sorgiment del primer diari en tal format (8 Sidor, - 8 pàgines-). En l'actualitat, ja comptem amb exemples com la [Revista La Nuestra](#), revista accessible en format paper publicada a Espanya i presentada a les Jornades; també, altres iniciatives com el diari en línia [Noticias Fácil](#) que setmanalment publica [Discapnet](#) (Fundació ONCE).

Repte 8.1 Propiciar la creació de publicacions similars en l'àmbit periodístic en les diferents llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

Repte 8.2 Propiciar que la premsa diària de tirada massiva n'incloga en el format digital versions de les notícies en Lectura Fàcil.

Necessitat 9: Ampliar els fons en Lectura Fàcil de les Biblioteques públiques i escolars.

Repte 9 Les biblioteques públiques i escolars haurien de contemplar l'adquisició de fons en Lectura Fàcil.

Necessitat 10: Crear associacions i clubs de lectura fàcil.

En altres contextos s'ha avançat més gràcies a la creació d'associacions i clubs de lectura fàcil, però en la nostra comunitat són més recents i puntuals com, per exemple, l'experiència del [Proyecto de fomento de la Lectura Fácil en el centro ocupacional Rafalafena \(Castellón\) del IVASS](#).

Repte 10.1 Impulsar clubs de lectura (afavorits per l'experiència d'altres ja en funcionament) i entitats que permeten donar suport a iniciatives de lectura fàcil.

Repte 11.2 Desenvolupar directrius per a la descripció i dinamització de clubs de Lectura Fàcil.

Repte 11.3 Posar en marxa tallers de formació diaris per a professionals sobre dinamització de clubs de Lectura Fàcil com els que de manera puntual s'han ofert a les [Jornades](#).

Necessitat 12: Possibilitar l'accés a la informació generada per l'administració pública.

En el context de les administracions públiques, hi ha gran quantitat d'informació textual que els ciutadans han de comprendre: normativa, receptes i prospectes mèdics, etc.

Repte 12.1 L'administració ha de possibilitar l'accés a tota la documentació que generen els diferents serveis sanitaris, civils o penals a través de l'adaptació a la Lectura Fàcil.

Repte 12.2 Contemplar tant el format paper com digital perquè, si bé s'estan invertint molts recursos en la digitalització de les administracions públiques, el seu ús és encara limitat en part per les dificultats d'accessibilitat en general i accessibilitat cognitiva i comprensió en particular.

Conclusions transversals

ÉS FONAMENTAL fugir d'una visió simplista de la Lectura Fàcil que contempla el text com a única variable determinant de l'accés a la informació: la lectura és una activitat cognitiva tremendament complexa on la diversitat d'aptituds també determina l'accés a la informació.

CAL PENSAR que els sistemes computats que generen adaptacions automàtiques de textos facilitaran la creació i difusió de textos en Lectura Fàcil. En l'actualitat, alguns simplifiquen els textos a partir de la modificació de paràmetres lingüístics, com la modificació de vocabulari segons freqüència lèxica o de frases disminuint-ne la complexitat sintàctica. Altres apunten a aspectes com l'increment de la cohesió i coherència del text. **Però, encara no hi ha evidència suficient amb relació a aquests sistemes.**

CAL RECORDAR que l'ús de pautes de simplificació sense tenir en compte la diversitat dels lectors amb dificultats també pot conduir a problemes. El desajustament entre la dificultat dels textos i les habilitats lectores condueix a la falta de motivació per la lectura: determinats textos adaptats poden ser excessivament senzills per a un nivell superior d'habilitats lectores o l'aplicació de pautes de simplificació de manera uniforme genera el risc de no respectar aquestes diferències individuals dels lectors. Per tant, els sistemes automatitzats que poden respectar aquestes diferències comptarien amb evidents avantatges.

ÉS IMPORTANT QUE les normes i la creació de textos s'adapten igualment a la diversitat lingüística. Seria desitjable comptar tant amb normes com amb materials editats en valencià.

DESTAQUEM QUE el context escolar, atès que resulta determinant l'habilitat lectora, seria un escenari on la presència de la Lectura Fàcil ha de ser ineludible; per tant, cal propiciar-ne el coneixement, el desenvolupament de materials, la creació de seminaris de treball...